

Omgevingsanalyse en
doelstellingenkader
geïntegreerd actieplan horizontaal
integratiebeleid
2025-2029

I. INLEIDING

Het integratiebeleid moet in de eerste plaats inclusief en horizontaal worden gevoerd. Binnen alle beleidsdoelen moeten dus in kaart worden gebracht of specifieke doelgroepen gelijkmatig participeren of vertegenwoordigd zijn. Zo niet, moeten de nog bestaande drempels worden gedetecteerd en geremedieerd. We streven naar een samenleving waarin elke persoon van buitenlandse herkomst zich thuis voelt en volwaardig kan deelnemen. Het integratiebeleid erkent dat niet iedereen dezelfde ondersteuning nodig heeft en dat sommige groepen extra drempels ervaren. Daarom zetten we in op gerichte maatregelen die gelijke kansen bevorderen en participatie versterken.

Via een netwerk van aanspreekpunten binnen de Vlaamse overheid en andere partners, ook vanuit het lokale niveau wordt voor de opmaak van een geïntegreerd actieplan, deze inclusieve en horizontale aanpak gestimuleerd. Daarnaast wordt ook via bijdragen aan andere actieplannen en horizontale kaders het perspectief van personen van buitenlandse herkomst ingebracht.

Het bevorderen van Integratie en Inburgering voor alle burgers vergt een beleidsdomeinoverschrijdende aanpak. Het is niet enkel de verantwoordelijkheid van de minister bevoegd voor Integratie en Inburgering. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid van de hele Vlaamse Regering. Elke minister bouwt vanuit hun specifieke bevoegdheden mee aan de doelstellingen van dat integratie- en inburgeringsbeleid. De minister van Integratie en Inburgering neemt daarbij een coördinerende rol op om andere domeinen te inspireren, te ondersteunen en te stimuleren om afdoende maatregelen te nemen, zoals verankerd in het decreet betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid.

Een horizontale beleidscyclus start met de opmaak van een doelstellingenkader, dat de regeringsbrede ambities in kaart brengt. Het doelstellingenkader omvat eveneens een analyse van de maatschappelijke context waarin de doelstellingen moeten worden gerealiseerd. Het wordt zes maanden na aantreden van de Vlaamse Regering vastgesteld.

Het geïntegreerd actieplan – dat voorzien is in het najaar 2025 – zal concreet weergeven hoe de verschillende ministers en beleidsdomeinen gezamenlijk aan de slag gaan

II. OMGEVINGSANALYSE

Inleiding

In Vlaanderen wonen 6.774.807 burgers, elk met een unieke mix van kenmerken, zoals herkomst, moedertaal, geslacht, fysieke eigenschappen, levensbeschouwing, etc. Deze diverse rijkdom komt samen in de steden en gemeenten, buurten, wijken en straten doorheen Vlaanderen. Het integratie- en inburgeringsbeleid en het samenlevenbeleid streven ernaar een warme en welvarende samenleving te creëren waaraan iedereen volwaardig en evenredig kan deelnemen, ook wie nieuw is of extra ondersteuning nodig heeft. Daartoe wordt op 2 sporen gewerkt. Het integratie- en inburgeringsbeleid en het samenlevenbeleid zet in op dynamieken die het samenleven versterken. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het versterken van de sociale cohesie en het versterken van een gemeenschappelijke taal.

Het integratie- en inburgeringsbeleid en samenlevenbeleid richten zich op de hele maatschappij waarbij we vertrekken vanuit wederzijds respect, met gelijke rechten en plichten voor iedere inwoner. Hierbij hebben we extra aandacht voor sommige doelgroepen die geconfronteerd worden met bijkomende drempels. Het is dus noodzakelijk om voor die burgers beleidsinitiatieven te nemen opdat ze werkelijk volwaardig kunnen deelnemen aan de maatschappij en hun zelfredzaamheid kunnen verhogen. Bijvoorbeeld middels begeleiding te weg naar een gepaste job vinden, toegang te bieden tot kinderopvang,

Vanuit het integratie- en inburgeringsbeleid ligt hierbij de focus op personen van buitenlandse herkomst, minderjarige nieuwkomers en anderstaligen.

Context van ons Integratie- en Inburgeringsbeleid

Migratie in Vlaanderen en België kent een rijke geschiedenis. In de naoorlogse jaren kwam er migratie op gang die mensen aantrok van eerst Italië en later Marokko en Turkije om in de mijnen, de serres, de bouw en onze meubelsector te komen werken. Ook toen de economische motor stilviel bleef de huwelijksmigratie en de gezinshereniging doorlopen gedurende de jaren '70 en '80. De globalisering, de toegenomen mobiliteit en de Europese eenmaking hebben sindsdien de migratie vanuit diverse herkomstlanden nog meer gestimuleerd en onze samenleving meer divers gemaakt.

Het voorbije decennium kwamen jaarlijks tussen de 30.000 en 65.000 meerderjarige nieuwkomers aan in het Vlaams Gewest¹.

Vlaanderen evolueerde op een halve eeuw van een vrij homogene samenleving naar een samenleving waarin de herkomst van Vlamingen steeds diverser wordt. Begin 2024 woonden er in het Vlaamse Gewest bijna 1.856.000 personen van buitenlandse herkomst, dit komt overeen met 27% van de bevolking. In 2000 ging het om 10%². Bij de jongere leeftijdsgroepen ligt het aandeel hoger, zo is begin 2024 42% van de 0-17-jarigen van buitenlandse herkomst³. 6 op de 10 personen van buitenlandse herkomst zijn afkomstig uit een land buiten de EU27. Iets meer dan de helft van de personen van buitenlandse herkomst (55%) is geboren in het buitenland (eerste generatie)⁴. Het voorbije decennium kwamen jaarlijks tussen de 30.000 en 65.000 meerderjarige nieuwkomers aan het Vlaams Gewest.⁵

¹ Jaarrapport Inburgering 2023, Agentschap Binnenlands Bestuur

² www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/bevolking-naar-herkomst

³ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking/herkomst#figures>

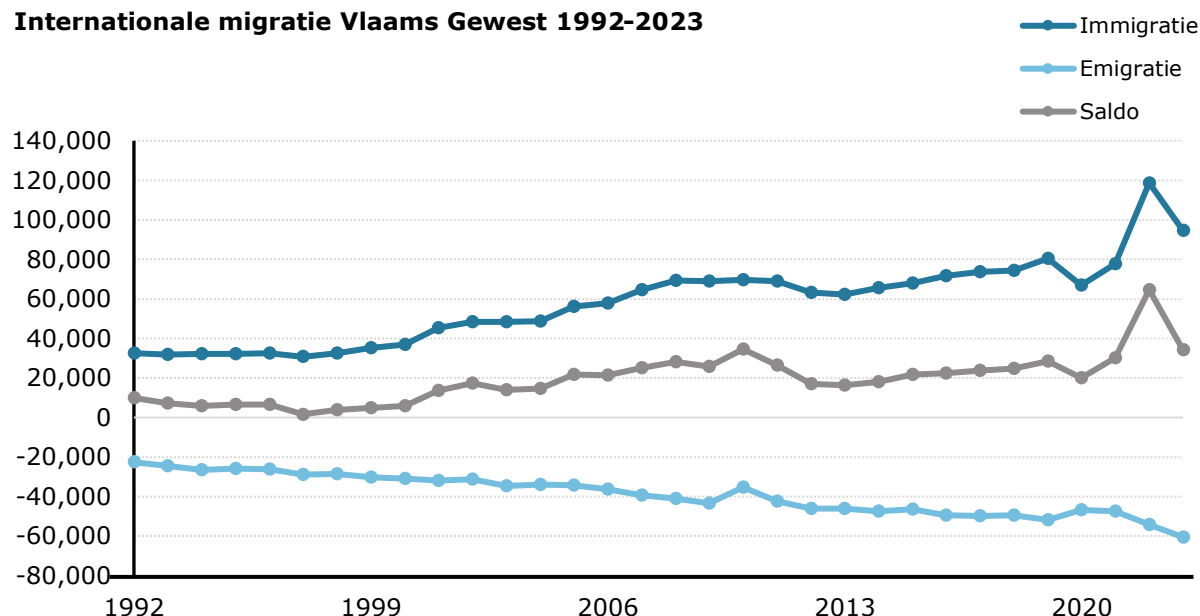
⁴ www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/bevolking-naar-herkomst

⁵ Jaarrapport Inburgering 2023, Agentschap Binnenlands Bestuur

Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest liggen de aandelen personen van buitenlandse herkomst hoger, met respectievelijk 35% en 77%.⁶

Ten eerste hangt de groeiende diversiteit samen met de toegenomen internationale migratie. Het Vlaamse Gewest kende in de loop van 2023 ongeveer 94.700 immigraties vanuit het buitenland en 60.500 emigraties naar het buitenland.

Internationale migratie Vlaams Gewest 1992-2023

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

Noot: Breuk in tijdreeks vanaf 2010

Al vele jaren vertoont de internationale migratie van en naar het Vlaamse Gewest een positief saldo. In 2022 lagen zowel het aantal immigraties als het migratiesaldo veel hoger dan in voorgaande jaren. Dat is voornamelijk toe te schrijven aan de oorlog in Oekraïne die zorgde voor een hoge instroom van tijdelijk ontheemden. Oekraïners stonden in 2022 helemaal bovenaan in de top 10 van nationaliteiten bij de totale internationale immigratie naar het Vlaamse Gewest (33.565 personen). In 2023 is het aantal immigranten lager dan in 2022 en zijn Roemenen de grootste groep (11.161), gevolgd door Oekraïners (8249), Nederlanders (8038) en Bulgaren (4150). In de top 10 van nationaliteiten zitten ook 3 niet-Europese nationaliteiten (Turkije met 3204 personen, Marokko met 2957 personen en Afghanistan met 2670 personen)⁷.

Naast internationale migraties kent Vlaanderen ook migraties van niet-Belgen uit de andere gewesten. Bij de migratiebewegingen van en naar het Brusselse Gewest in de periode 2021-2023 hadden bijna 2 op de 3 migranten de Belgische nationaliteit. Dat was ook zo bij de migratiebewegingen van het Waalse naar het Vlaamse Gewest. Bij de migratie van het Vlaamse naar het Waalse Gewest waren bijna 8 op de 10 uitwijkelingen Belg (77%).⁸

Prognoses van het Federaal Planbureau⁹ gaan uit van een stabilisatie van de migratiestromen op lange termijn. Dit is het resultaat van een minder dynamische immigratie uit de andere EU-lidstaten de komende decennia en een toename van de

⁶ www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/bevolking-naar-herkomst

⁷ www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/internationale-migratie#oekrainers-veruit-grootste-groep-onder-buitenlandse-immigranten

⁸ www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/interne-migratie

⁹ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/bevolkingsvoorzichten#news>

immigratie uit landen buiten de EU. De vooruitzichten geven een internationaal migratiesaldo voor het Vlaams Gewest van ongeveer 10.000-12.000 personen.

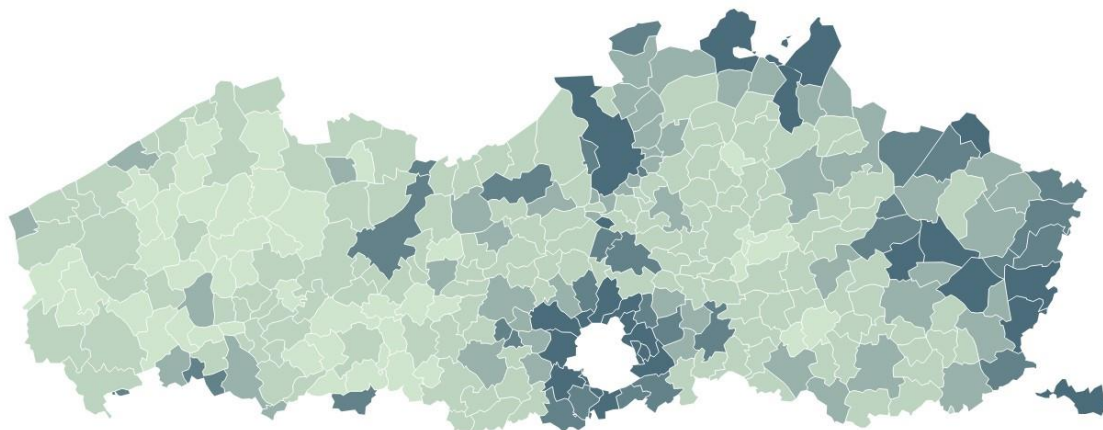
Ten tweede hangt de toenemende diversiteit ook samen met demografische evoluties. Ook zonder nieuwe migratie zorgt de leeftijdsstructuur van de samenleving voor een verdere diversifiëring. De bevolking van buitenlandse herkomst is gemiddeld genomen jonger dan de bevolking van Belgische herkomst. Het jongere leeftijdsprofiel heeft als gevolg dat het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking bij de jongste leeftijdsgroepen duidelijk hoger ligt dan het algemene percentage van 27%. Begin 2024 is 42% van de 0- tot 17-jarigen in het Vlaamse Gewest van buitenlandse herkomst (in 2016 bedroeg dit aandeel 33%). Bij de 18-64-jarigen gaat het om 29% en bij de 65-plussers om 8% (zie Statbel, structuur van de bevolking naar herkomst¹⁰). In een stad als Antwerpen is dit nog veel meer uitgesproken, daar zijn 78% van de 0- tot 17-jarigen van buitenlandse herkomst (zie lokale integratiescan 2024 Stad Antwerpen).

De diversiteit neemt in bijna alle steden en gemeenten toe, zowel in centrumsteden als in plattelandsgemeenten. Deze demografische evolutie kent wel een ongelijke ruimtelijke spreiding binnen Vlaanderen. Het aandeel personen van buitenlandse herkomst ligt al enkele decennia het hoogst in de grootsteden Antwerpen en Gent, in de grensstreek met Nederland, in de Limburgse mijnstreek en in de Vlaamse rand. Ook andere centrumsteden kennen een relatief hoog aandeel. Het laatste decennium is de diversiteit ook sterk toegenomen onder andere in de Denderstreek, de vervoerscorridors tussen Antwerpen, Gent en Brussel en de kernen van Zuid-Limburg. De uitdagingen die hiermee gepaard gaan zijn acuter wanneer de bevolking in slechts één decennium sterk en snel is gediversifieerd, zoals in de Denderstreek. Het is de combinatie van spreiding, opschaling en de snelheid van diversifiëring die de ruimtelijke en sociale impact in wijken, steden en gemeenten of ruimere regio's bepaalt.¹¹

Bevolking van buitenlandse herkomst

Gemeenten van Vlaams Gewest, 2024, in %

■ <10 ■ 10-<20 ■ 20-<30 ■ 30-<40 ■ ≥40

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen

¹⁰ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking/herkomst#news>

¹¹ Vandekerckhove B., Geldof D., De Decker P., Vanhaeren R., Van Damme W., Van Hulle M., Schillebeeckx E., Balcaen R., (2022), Atlas Superdiversiteit Vlaanderen - Toekomstverkenningen: Ruimtelijke verkenning van een superdiverse samenleving; uitgevoerd in opdracht van Departement omgeving

Naast een kwantitatieve toename van de diversiteit (veel meer diversiteit) is er ook een kwalitatieve toename van de diversiteit (diversiteit binnen de diversiteit). Dit wordt ook wel de superdiversiteit genoemd. Waar migranten in het verleden uit een beperkt aantal landen van herkomst kwamen, zien we vandaag migratie vanuit alle hoeken van de wereld. Momenteel wonen er meer dan 190 verschillende herkomstnationaliteiten in Vlaanderen, elk met hun eigen taal, cultuur, religie, sociaaleconomische positie, migratieverhaal.

Deze migratie evoluties brengen zowel opportuniteiten als uitdagingen voor de samenleving met zich mee. Om in te spelen op de situaties en dynamieken die verbonden zijn met de gevolgen van migratie voeren we een integratie-en inburgeringsbeleid. Hierbij gaan we uit van een wederkerigheid en inspanningen die gebeuren door de nieuwkomers en de ontvangende samenleving. Kortom iedereen die in Vlaanderen woont heeft rechten en plichten om bij te dragen aan de samenleving en het vredevol en veilig samenleven mogelijk te maken.

Onderzoek, data-analyses en surveys stellen vast dat de groeiende diversiteit in Vlaanderen zich niet in evenredige deelname vertaalt op de verschillende samenlevingsdomeinen. Personen en gezinnen met buitenlandse herkomst kampen op allerlei vlakken met grote uitdagingen, waarbij bepaalde groepen uiterst kwetsbaar zijn (bv. Roma). De maatschappelijke positie en participatie van personen van buitenlandse herkomst is hierdoor op tal van domeinen minder goed dan die van personen van Belgische herkomst. Personen van buitenlandse herkomst doen het op vlak van onderwijs en op de arbeidsmarkt minder goed, en er is sprake van gezondheidsongelijkheid. Ze beschikken vaker over een lager huishoudinkomen en lopen een hoger risico op armoede. Ze worden ook vaker dan de andere herkomstgroepen geconfronteerd met een minder stabiele en kwalitatieve huisvestingssituatie, ervaren vaker mentale gezondheidsproblemen en participeren minder aan het verenigingsleven, aan cultuur en politiek.

Volgens de EU-SILC-enquête⁴ van 2023 leven maar liefst 810.000 inwoners (12.2%) van het Vlaams Gewest in armoede of sociale uitsluiting. Personen geboren buiten de EU hebben het hoogste risico om in armoede terecht te komen. We zien ook dat meer dan 1 op 3 kinderen van moeders met een niet-EU geboortenationaliteit in kansarmoede wordt geboren¹². De Barometer Samenleven geeft aan dat de helft van de personen met niet-EU herkomst van de eerste generatie geen onverwachte kost van 1100 euro kan betalen (t.o.v. 14% van de respondenten met Belgische herkomst en 21% van de respondenten met EU-herkomst).

De economische groei en de krapte op de arbeidsmarkt hebben de voorbije 10 jaar gezorgd voor een grotere werkzaamheidsgraad bij personen van buitenlandse herkomst van 53% in 2013 naar 63% in 2022. Toch blijven de verschillen naar herkomstregio, geslacht en leeftijd groot. Dat is vooral het geval voor personen van niet-EU-herkomst (60% t.o.v. 79% bij Belgische herkomst). Er is onder meer sprake van een lagere werkzaamheidsgraad bij personen van niet-EU-herkomst en een hogere tewerkstelling van deze groep in speciale arbeidsregimes, in specifieke sectoren en tegen lagere verloning. Ook is de werkzaamheidsgraad van vrouwen geboren buiten de EU slechts 48%. Dat is 27 procentpunten lager dan bij vrouwen geboren in het Vlaamse Gewest. Bovendien zijn deze vrouwen zwaar oververtegenwoordigd in de dienstencheque-sector (46%): veel vrouwen, ook hoger geschoolden die een andere job ambiëren, vinden geen aansluiting op de reguliere (niet-gesubsidieerde) arbeidsmarkt. Ook nieuwkomers ouder dan 45 jaar vinden veel moeilijker een job. Zelfs voor de tweede generatie is de kloof in werkzaamheidsgraad groot. Oorzaken voor die lagere tewerkstelling zijn o.a. taaldrempels, drempels in het onderwijs, een slechtere woonsituatie, niet erkennen van buitenlandse diploma's en discriminatie. Personen geboren buiten België werken vaker in kortgeschoolde jobs met

¹² www.barometersamenleven.be/themas/Financiele-draagkracht

minder gunstige werkomstandigheden, tijdelijk werk en in jobs onder het niveau van hun diploma. Ze hebben vaker een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt.

Hoewel onderwijs een motor voor sociale mobiliteit zou moeten zijn, schetsen de cijfers een heel ander beeld. In 2023 heeft 1 op 4 leerlingen met andere taal als thuistaal in het zesde leerjaar minstens 1 jaar schoolse vertraging; jongeren met een andere thuistaal stromen vroegtijdig ongekwalificeerd uit (25% t.o.v. 7% bij jongeren met thuistaal Nederlands). De sociaaleconomische achtergrond blijft bepalend voor leerprestaties (uit OESO en PISA rapporten) en treft met name meisjes met een migratieachtergrond. Zij starten in Vlaanderen later in het secundair onderwijs in vergelijking met meisjes zonder migratieachtergrond. Bovendien zijn ze oververtegenwoordigd in de B-stroom.¹³

Ook in het lerarenkorps blijven personen van buitenlandse herkomst zwaar ondervertegenwoordigd. Slechts 6,4% van de leerkrachten is van buitenlandse herkomst.

Ook op vlak van huisvesting merken we een herkomstkloof. Gegevens van de EU-SILC¹⁴ voor het Vlaams Gewest uit 2020 tonen aan dat niet-Belgen minder vaak een woning bezitten dan Belgen. Bij personen met de Belgische nationaliteit ouder dan 18 jaar is 79% eigenaar van een woning, terwijl dat bij personen met een EU-nationaliteit 59% is en bij personen met een niet-EU nationaliteit 41% is. Uit deze gegevens blijkt ook dat 19% van de personen met niet-EU nationaliteit in een gedepriveerde woning woont, tegenover 14% en 16% van de personen met respectievelijk EU en Belgische nationaliteit. 19% van de personen met niet-EU nationaliteit woont in een woning met te weinig kamers voor de gezinsleden, tegenover 7% en 2% van de personen met respectievelijk EU en Belgische nationaliteit. Uit de administratieve gegevens van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen blijkt dat eind 2020 86% van de sociale huurders een Belgische nationaliteit had, 4% een EU-nationaliteit en 8% een niet-EU nationaliteit.¹⁵

Ook op vlak van vrijetijdsparticipatie zijn verschillen te zien, ook bij jongeren. In het Vlaamse Gewest neemt 7 op 10 van de jongeren deel aan activiteiten van een vereniging, velen ook in de organisatie van activiteiten, in de leiding of het bestuur. Minder dan 1 op 10 deed dit nog nooit. Maar niet door alle jongeren. Er zijn lagere participatiecijfers in de meer populaire verenigingstypes voor jongeren in een maatschappelijke kwetsbare positie. Bv. jongeren met ouders zonder diploma secundair onderwijs: 59% nam nog nooit deel aan een sportvereniging, 65% nooit aan een jeugdvereniging, 68% nooit aan een cultuurvereniging. Ook jongeren met buitenlandse herkomst die BSO of arbeidsmarktfinaliteit volg(d)en, uit gezinnen die moeilijk rondkomen scoren systematisch minder goed: ze zijn vaker nog nooit deelnemer geweest. Er is een meer divers beeld wat betreft sociale verenigingen en doelgroepgerichte verenigingen ('kansengroepen' nemen vaker deel)¹⁶. In de SID-survey vroegen we aan de respondenten of ze de voorbije 12 maanden deelnamen aan een hobby-, muziek- of kunstvereniging. Daar zien we dat 23% van de respondenten van Belgische herkomst deelnemen aan dat soort verenigingen, wat beduidend meer is dan de buitenlandse herkomstgroepen waar het aandeel tussen de 7% en 16% ligt. Ook op basis van de SID-survey neemt 35% van de respondenten van Belgische herkomst deel aan een activiteit van een sport- of supportersvereniging. Dat aandeel ligt beduidend hoger dan de buitenlandse herkomstgroepen waar maximum 2 op de 10 respondenten hieraan deelneemt.

Specifiek naar nieuwkomers toe weten we uit de kruispuntbank inburgering dat de voorbije jaren er jaarlijks tussen de 42.000 en 48.000 zijn aangekomen in Vlaanderen.¹⁷ De top-5 landen van herkomst van personen die zich aangemeld hebben bij één van de drie agentschappen integratie en inburgering zijn Marokko, Afghanistan, Oekraïne, Syrië en

¹³ SERV, Advies "Laaggeschoolde vrouwen met een migratieachtergrond Brussel", 23 mei 2018.

¹⁴ www.vlaanderen.be/publicaties/maatschappelijke-positie-en-participatie-van-personen-van-buitenlandse-herkomst

¹⁵ www.vlaanderen.be/publicaties/maatschappelijke-positie-en-participatie-van-personen-van-buitenlandse-herkomst

¹⁶ www.jeugdonderzoekplatform.be/wp-content/uploads/2024/02/Inleidende-plenaire-sessie.pdf

¹⁷ jaarrapport_inburgering_2023_y3jblz.pdf (vlaanderen.be)

Turkije. Vooral het aantal nieuwkomers van buiten de EU steeg ongeveer tot 30.000 in 2023. Op basis van de verblijfsstatus blijkt dat 27% van de nieuwkomers in 2023 arbeidsmigranten zijn, 14% gezinsherenigers met derdelanders. 11% was tijdelijk ontheemde en 8% studenten van buiten de EU. Ongeveer een kwart van de nieuwkomers is verplicht om een inburgeringstraject te volgen. 24.912 personen ondertekenden voor het eerst een inburgeringscontract in 2023. Daarvan was in het Vlaamse Gewest 52% verplicht een inburgeringscontract te ondertekenen en 48% koos hier vrijwillig voor. In 2023 werden 1.175 inbreukdossiers doorgestuurd naar de handhavingsambtenaren. Zij hebben in 2023 620 keer een boete uitgeschreven¹⁸.

De talrijke spanningen en onzekerheden in de wereld hebben een aanzienlijke invloed op migratiestromen. Ook in Vlaanderen is dat voelbaar. Tot en met september 2024 dienden in België 28.391 personen een verzoek om internationale bescherming in. De belangrijkste herkomstlanden van verzoekers om internationale bescherming in 2023 waren Syrië, Afghanistan, Palestina, Turkije en Eritrea. De beschermingsgraad in 2023, dat wil zeggen het aantal verzoeken waarin het CGVS oordeelde dat de verzoeker daadwerkelijk bescherming nodig had, ligt op 47,4%.

Context waarbinnen we samenleven met elkaar

De samenleving is de afgelopen decennia sterk veranderd. Migratie, vergrijzing, veranderende samenlevingsvormen, technologische innovaties, klimaatverandering, ... zijn motoren van verandering. De persoonlijke keuzevrijheid van het individu is toegenomen in verhouding tot de door de staat, religie, familie of lokale leefgemeenschap opgelegde referentiekaders. De stabiliteit en dus ook de samenhang van de samenleving kan hierdoor onder druk komen te staan. Het vraagt een actieve inspanning van het individu, de buurt, de lokale overheden en regionale overheid om de sociale cohesie te versterken en het wederzijds begrip te vergroten.

Er zijn heel wat aspecten die impact hebben op sociale cohesie, zowel in de stad als op het platteland. Wat hierbij oorzaak is en wat gevolg, is niet altijd eenduidig te onderscheiden. Er is alvast een sterke wisselwerking tussen de volgende aspecten:

- (1) Vertrouwen is een belangrijk element om tot sociale cohesie¹⁹ te komen. Zonder vertrouwen gaan mensen geen contacten aan wat dan weer als gevolg heeft dat er geen begrip ontstaat. Uit de gemeente- en stadsmonitor 2024 blijkt dat 32 procent van de Vlamingen veel vertrouwen heeft in de medemens, 58 procent heeft een neutrale houding. Wat het gemeentebestuur betreft heeft 29 procent veel vertrouwen en 47 procent neutraal. 56 procent voelt zich voldoende geïnformeerd, zij het dan vooral over activiteiten voorzieningen, over beslissingen van het bestuur bedraagt dit 43 procent. Uit de Barometer Samenleven (2024) weten we dat personen van Belgische herkomst het minst vertrouwen hebben in de overheid, gevolgd door personen van de tweede generatie van EU en niet-EU herkomst. In het rapport "Overheidsvertrouwen en stemintentie bij personen van Belgische en buitenlandse herkomst in Vlaanderen" werd het overheidsvertrouwen en stemintentie bij personen van Belgische en buitenlandse herkomst onderzocht met gegevens van de Survey Barometer Samenleven 2024. De focus lag onder andere op hoe groot het vertrouwen in verschillende overheidsniveaus en publieke instellingen is, of men zich vertegenwoordigd voelt door politieke partijen, welke thema's men hoog op de agenda van de regering ziet en de stemintentie aan de verkiezingen in 2024²⁰.

¹⁸ Meer cijfers over inburgering zijn te vinden op: www.vlaanderen.be/samenleven/cijfers-en-onderzoek

¹⁹ Putnam, R. D. (2007). Et pluribus unum: diversity and community in the twenty-first century. The 2006 Johan Skytte prize lecture. Scandinavian Political Studies, 30, 137 – 174.

²⁰ Rapport "Overheidsvertrouwen en stemintentie bij personen van Belgische en buitenlandse herkomst in Vlaanderen"

- (2) De houding die de bevolking heeft ten opzichte van diversiteit is een belangrijke component van sociale cohesie. Uit de gemeente- en stadsmonitor 2024 blijkt dat 32 procent van de bevolking positieve houding heeft ten opzichte van diversiteit, 45 procent staat hier neutraal tegenover. Hoewel de positieve houding ten opzichte van deze diversiteit globaal genomen licht is toegenomen, zijn er grote verschillen tussen de steden en gemeenten.
- (3) Het gevoel erbij te horen verwijst naar het feit of mensen zich verbonden voelen met de maatschappij waarin ze leven, of ze zich thuis voelen en of ze het gevoel hebben om evenveel kansen te krijgen als anderen. In de SID-survey 2022 beschrijven enkele indicatoren het gevoel er al dan niet bij te horen: meer dan 80% van de respondenten voelt zich thuis in België. Toch zien we ook een aantal negatieve tendensen. Zo heeft van de bevroegde groepen minder dan de helft van de respondenten van Marokkaanse, Turkse, Congolese en Afghaanse herkomst het gevoel dat de samenleving hun inspanningen om erbij te horen waardeert.
- (4) Door het aangaan en onderhouden van sociale contacten kan het onderlinge vertrouwen toenemen, wat dan weer kan bijdragen tot samenhang in de maatschappij en een sterker sociaal weefsel. Zo'n contacten kunnen ontstaan op plaatsen waar mensen elkaar ontmoeten zoals op het werk, op school, in de buurt en in de vrije tijd. Uit de SID-survey blijkt dat mensen de meest diverse contacten hebben via het werk of in hun buurt.

Ontmoetingen op school, in de buurt, op het werk kunnen uitgroeien tot duurzamere relaties. Die netwerken kunnen helpen met het leren van Nederlands, het vinden van een woning of een job. En bovendien toont onderzoek aan dat hoe meer vrienden men heeft van diverse achtergrond, hoe minder bevooroordeeld mensen zijn²¹.

- (5) Ook engagement is een belangrijk onderdeel van sociale cohesie. Het aandeel personen dat in gemeente- en stadsmonitor 2024 aangeeft actief te zijn geweest om in de buurt, stad of gemeente iets te veranderen, bedraagt 15 procent. 48 procent geeft wel aan om misschien in de toekomst engagement op te willen nemen. 34 procent van de bewoners vindt dat het gemeente- en stadsbestuur voldoende inspanningen levert om de hen te betrekken.
- (6) Aspecten zoals veiligheid en openbare ruimte spelen een cruciale rol. Ook hierrond biedt de gemeente- en stadmonitor inzichten: 20 % van de inwoners ervaart buurthinder en 27 % voelt zich af en toe tot altijd onveilig in de eigen buurt. 68 % geeft wel aan dat er voldoende ontmoetingsplaatsen zijn in de buurt, 16 % is het hiermee oneens.
- (7) Verschil in geloof en geloofsbeleving kunnen maatschappelijke wrijvingen veroorzaken.

36% van de respondenten van Belgische herkomst uit de SID geven het volgende aan: 'mijn geloof is een belangrijk deel van mezelf'. Bij de Marokkaanse, Turkse, Congolese en Afghaanse herkomstgroepen vinden 9 op de 10 respondenten dit. En hoewel bij alle herkomstgroepen 9 op de 10 personen aangeven evenveel respect te hebben voor mensen met een ander geloof, gaat het praktiserend gelovig zijn samen met minder openheid naar LGBT+ en gendergelijkheid. Zij hebben vaker moeite met onderwerpen als seksualiteit en genderidentiteit als onderwerp op school.²² Multivariate analyse op de data uit 2017 van de SID survey (Maes et.al.2020)²³ toont ook aan dat hoe meer gelovig men is (o.b.v. frequentie bidden en deelnemen aan geloofsbijeenkomsten), hoe negatiever men staat tegenover holebiseksualiteit. Verschillen tussen geloofsovertuigingen (christen, moslim of anders) onderling, zijn niet significant.

²¹ Pettigrew, T.F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual Review of Psychology*, 49 (1), p. 65-85.

²² Zo blijkt uit het lopende kwalitatieve onderzoek ter verdieping van de SID. Dit onderzoek wordt afgerond in het voorjaar 2025.

²³ <https://samenleven-in-diversiteit.vlaanderen.be/analyses>

Ook werd vastgesteld dat bij bijna alle herkomstgroepen (niet de Roemeense) een meerderheid het niet oké vindt indien zijn kind een partner zou hebben van een ander geloof.

Daarnaast zien we dat 17% tot 22% van de personen van Marokkaanse, Turkse, Congolese en Afghaanse herkomst vindt dat ze de Belgische wetten mogen overtreden als deze niet samengaan met de regels van hun geloof. Het gaat dan vooral over het verbod op onverdoofd slachten.²⁴

Specifiek op het platteland komt aandacht voor gemeenschapsvorming en de versterking van het sociale buurtweefsel prominent op de agenda te staan door verschillende maatschappelijke tendensen die zich gelijktijdig afspelen: vergrijzing, terugvallende natuurlijke bevolkingsgroei, migratie, ontgroening, eenzaamheid en armoede.

Het Plattelandsrapport van 2024 stelde hieromtrent het volgende: 'De migratie neemt toe op het platteland. Het gaat zowel om migratie uit het buitenland als uit de andere Belgische gewesten en uit de verstedelijkte gemeenten en centrumsteden. De natuurlijke bevolkingsaangroei is negatief op het platteland en de tendensen van vergrijzing en ontgroening zijn er sterk voelbaar. Een nieuwe instroom via migratie helpt om te voorkomen dat de plattelandsgemeenten verder vergrijzen en leeglopen. Daarbij mag de typische samenhang van dorpsgemeenschappen niet verloren gaan. Ook eenzaamheid is een aandachtspunt. De toenemende gezinsverdunding kan dat effect nog versterken. Het is belangrijk om werk te maken van gemeenschapsvorming zodat de dorpen een nieuwe identiteit kunnen ontwikkelen en hun vroegere levendigheid hervinden'.

In een leefbare en duurzame stad is de buurt de plaats bij uitstek waar menselijk contact in al zijn diversiteit plaats vindt. Een sterk sociaal weefsel heeft een positieve invloed op het vertrouwen van mensen in de samenleving, op betrokkenheid en op participatie in de buurt of stad. Het heeft ook invloed op zelforganisatie, het maatschappelijk engagement en het veiligheidsgevoel van burgers. Sociale contacten, zeker met stadsbewoners met een buitenlandse herkomst, dragen bij tot meer openheid en tolerantie. De Stadsscan bij de 13 centrumsteden op basis van de gemeente- en stadsmonitor, toont op dit vlak wel verschillen met de Vlaamse gemiddelden. Ten opzichte van 2017 hebben minder stedelingen minstens wekelijks contacten met familie, vrienden of kennissen. Het sociaal weefsel in de buurt ligt met 41% bij stedelingen ook lager dan het Vlaamse gemiddelde van 48 %. Ook het zich thuis voelen in de buurt ligt iets lager, namelijk 82% ten opzichte van 86%. De stedelingen voelen zich gemiddeld ook iets minder veilig.

Taal als verbindende factor

De toegenomen diversiteit in Vlaanderen weerspiegelt zich ook in het aantal gesproken talen. We weten dat mensen die een cursus Nederlands als tweede taal volgden meer dan 135 verschillende moedertalen spreken. Deze taaldiversiteit bestaat ook bij de bevolking die in België opgroeit. Bij de kinderen in het Vlaamse kleuteronderwijs (Vlaanderen en Brussel) heeft 28% van de leerlingen niet het Nederlands als thuistaal. Bij leerlingen in het lager onderwijs is dat 25%, bij leerlingen in het gewoon secundair onderwijs 21% (schooljaar 2022-2023). Dit ligt voor elke groep 8 à 9 procentpunten hoger dan voor het schooljaar 2013-2014²⁵.

In deze enorme rijkdom aan talen is het belangrijk om ook een gemeenschappelijke en verbindende taal te hebben. Zo kunnen we met elkaar communiceren, informatie

²⁴ Zo blijkt uit het lopende kwalitatieve onderzoek ter verdieping van de SID. Dit onderzoek wordt afgerond in het voorjaar 2025.

²⁵ www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/onderwijs-en-vorming/leerlingenkenmerken

uitwisselen en in verbinding staan. Taal speelt een sleutelrol in samen leven²⁶. In Vlaanderen is die gemeenschappelijke taal het Nederlands.

Internationaal onderzoek bevestigt dat het beheersen van de taal van de ontvangende samenleving (een "tweede taal") een belangrijke rol speelt in het integratietraject. Een goede beheersing van de taal zorgt voor kansen op vlak van welzijn, socialisering, toegang tot de arbeidsmarkt en het onderwijs²⁷. We zien dat Nederlands leren loont op de arbeidsmarkt. Van wie A1 behaalt, is na 3 jaar gemiddeld 41% aan het werk, wie A2 behaalt 50% en wie B1 of meer behaalt 56%. Geslacht, leeftijd van aankomst in België, scholingsniveau en migratiereden hebben invloed op de positieve impact van een hoger niveau van NT2 en op het hebben van werk.

Verder blijkt uit de OESO-evaluatie van het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid²⁸ dat een beperkte kennis van het Nederlands voor 16% van personen niet geboren in de EU de grootste barrière is in de zoektocht naar werk. Dit aandeel is bij de hoogste binnen de Europese Unie. 8 op de 10 vacatures gepubliceerd door VDAB vereist een (zeer) goede kennis van het Nederlands. Bijkomend blijkt uit dat rapport dat taalachterstand bij vrouwen een grotere impact heeft op hun loopbaan. Volgens het onderzoek komt dit doordat vrouwen vaker sociale beroepen invullen dan mannen waarvoor een degelijke taalkennis een voorwaarde is.

Wat onderwijs betreft, blijkt uit de Barometer Samenleven²⁹ dat kinderen met een andere thuistaal dan het Nederlands een verhoogde kans hebben op schoolachterstand.

Wetenschappelijk onderzoek bevestigt dat taalbarrières in de hulpverlener/patiëntrelatie leiden tot een verhoogd risico op misverstanden, onvolledige informatie-uitwisseling, gedaalde therapietrouw, toename van technische onderzoeken, medische fouten en uiteindelijk hogere gezondheidskosten. Ook het psychosociaal welzijn van de zorgverlener kan door een taalbarrière onder druk komen te staan³⁰.

In de bevraging Barometer Samenleven geeft meer dan 90% van personen van de tweede generatie EU en niet-EU herkomst aan dat ze (zeer) goed Nederlands spreken. Van de EU-herkomstgroep 1e generatie spreekt 69% (zeer) goed Nederlands. Van de niet-EU-herkomstgroep 1e generatie spreekt 58% (zeer) goed Nederlands.

Personen van buitenlandse herkomst die het Nederlands niet geleerd hebben tijdens het opgroeien (tweede generatie of jong naar Vlaanderen gekomen), leren dit het vaakst via een opleiding NT2. In vergelijking met 2017 is het aandeel dat Nederlands op deze manier geleerd heeft, ook gestegen.

Het OESO-rapport geeft aan dat ondanks de hoge participatie van nieuwkomers in cursussen Nederlands als tweede taal (NT2) (7 op de 10 niet-EU nieuwkomers heeft NT2 gevolgd) en de nadruk op het belang van taal in het vinden van werk, slechts een beperkt aandeel verder geraakt dan een basiskennis A2. Van de inburgeraars die een inburgeringscontract ondertekenden tussen 2015 en 2019 behaalden 6 op de 10 personen binnen de drie jaar A2 maar slechts 16% B1 of hoger. Na 6 jaar heeft 76% van de

²⁶ Esser, H. (2006). Migration, language, and integration: WZB.

Het belang van taal kan opgesplitst worden in drie essentiële functies (1) taal als hulpbron om andere hulpbronnen te verkrijgen (namelijk in opleidingen, arbeidsmarktpositie,...), (2) taal als symboolfunctie (uitdrukken van wensen en noden, persoonlijke identificatie) en (3) taal als communicatiemiddel (elkaar begrijpen, contacten leggen met bevolking).

²⁷ Pot, A., Keijzer, M., & De Bot, K. (2020). The language barrier in migrant aging. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 23(9), 1139-1157.

²⁸ www.oecd.org/migration/skills-and-labour-market-integration-of-immigrants-and-their-children-in-flanders-4ea309cb-en.htm

²⁹ Bron Barometer Samenleven

³⁰ [Onderzoek Kom op tegen Kanker](#)

inburgeraars A2 behaald en 26% B1 of hoger³¹. Uit het onderzoek blijkt ook dat vluchtelingen en gezinsmigranten, vrouwen, personen zonder kleine kinderen, een jongere leeftijd bij aankomst en hoger geschoolden vaker en sneller het Nederlands verwerven.

Verder blijkt dat anderstaligen vaak Nederlands spreken op het werk en in de buurt. Toch spreekt een derde van de anderstaligen van bijna alle groepen zelden tot nooit Nederlands op het werk. Werken is dus niet voor iedereen een garantie op oefenkansen Nederlands. Uit recent onderzoek dat dat NT2-cursisten met een job niet noodzakelijk meer leerwinst boeken aan de start van hun leertraject. Zo geeft een derde van de anderstaligen van bijna alle groepen aan zelden tot nooit Nederlands op het werk te spreken. Mensen die werken, krijgen dus niet noodzakelijk voldoende Nederlandse oefenkansen op de werkvloer.³²

Discriminatie en racisme in cijfers

De sociale cohesie kan onder druk komen te staan wanneer inwoners omwille van raciale redenen discriminerend behandeld worden, daarover vernederende uitspraken gebeuren of burgers achtergesteld worden of uitgesloten omwille van persoonskenmerken (zoals leeftijd, geslacht, seksuele oriëntatie, godsdienst, nationaliteit).

In 2023 kwamen bij Unia 2614 meldingen binnen over discriminatie binnen het Vlaams Gewest (38% van het totaal). Daarover werden 655 dossiers geopend. Een dossier wordt geopend als het een melding betreft waarvoor Unia bevoegd is en als de melder een advies of tussenkomst van Unia verwacht. Het aantal klachten, meldingen of ervaringen kunnen niet gelijkgeschakeld worden met effectieve discriminatie, maar de meldingen geven wel een beeld over de regio's en domeinen waarin meldingen worden gemaakt. De meeste dossiers werden in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen geopend. Unia opende in 2023 202 dossiers voor discriminatie wegens geloof- of levensbeschouwing en 670 voor discriminatie op basis van "raciale" criteria. Respectievelijk 59 en 262 daarvan betroffen feiten op het Vlaamse grondgebied. In 2023 werden bij UNIA in het Vlaams Gewest de meeste dossiers geopend over discriminatie met betrekking tot het domein 'arbeid en werkgelegenheid', zijnde 40% van alle dossiers. Ondanks de maatregelen die hierrond al werden genomen, blijkt uit het OESO-onderzoek, de SID-survey en de Barometer Samenleven dat personen van buitenlandse herkomst nog steeds discriminatie op de arbeidsmarkt ervaren. Deze ervaren vorm van discriminatie stijgt zelfs bij de 2de generatie.

In de periode van 15 maart tot 31 december 2023 nam het Vlaams Mensenrechteninstituut 735 dossiers in behandeling, waarvan 569 discriminatieklachten (77,4%) en 166 meldingen over mensenrechten (22,6%). De meerderheid van de behandelde klachten ging over directe discriminatie (97) en het weigeren van redelijke aanpassingen aan personen met een handicap (97). De klachten situeren zich in eerste orde binnen de domeinen Onderwijs (186), Wonen (103) en Werk (58).

Uit de Survey Samenleven In Diversiteit blijkt dat één op de vijf personen van Poolse, Roemeense en Afghaanse herkomst het voorbije jaar discriminatie heeft ervaren, terwijl dit bij personen van Turkse en Marokkaanse herkomst één op drie is, en bij Congolese herkomst bijna één op twee.

De barometer Samenleven toont dat vooral personen van niet-EU herkomst van de eerste (48%) en tweede (57%) generatie vaak discriminatie ervaren op hun herkomst. Uit het

³¹ Niveaus A1 en A2 worden wel beter geregistreerd dan hogere niveaus, wat zou kunnen wijzen op een (beperkte) onderschatting.

³² Vanbuel, M., & Deygers, B. (under review). The development of L2 listening and reading comprehension in adults with diverse levels of L1 schooling: A longitudinal study.

Europees Bureau voor de grondrechten FRA (agentschap van de Europese Unie) blijkt dat 44% van de Belgische respondenten van Afrikaanse herkomst discriminatie ondervond op de woningmarkt in de laatste vijf jaar.

In de diversiteitsbarometer onderwijs van 2018 werd aangetoond dat leerkrachten (fictieve) leerlingen met dezelfde punten anders oriënteren op basis van herkomst en op basis van de socio-economische status (opleidingsniveau en beroep) van de ouders. Leerlingen van buitenlandse herkomst worden vaker georiënteerd naar lagere studierichtingen dan leerlingen van Belgische herkomst met dezelfde punten. Uit de scholierenbevraging van de Scholierenkoepel blijkt dat bijna 1 op de 5 scholieren (18%) ooit zelf al racisme heeft ervaren op school, en dit aantal stijgt tot bijna de helft voor scholieren met ouders die een niet-Europese nationaliteit hebben (49%). Daarnaast geeft de helft van de bevraagde scholieren (47%) aan dat ze al eens getuige zijn geweest van racisme op school.

III. DOELSTELLINGENKADER

Onderstaand voorstel van horizontale doelstellingen is gebaseerd op het Vlaamse Regeerakkoord 2024 – 2029 en de Beleidsnota Integratie, Inburgering en Samenleven 2024 – 2029. Deze beleidsdocumenten voorzien de kapstokken om een aantal duidelijke horizontale ambities te formuleren.

De focus binnen deze doelstellingen ligt op hoe andere beleidsdomeinen de Nederlandse taal versterken, de participatie en zelfredzaamheid van personen van buitenlandse herkomst versterken, het samenleven in diversiteit en de sociale cohesie bevorderen en discriminatie en racisme bestrijden.

We versterken de Nederlandse taal als verbindende factor in de samenleving.

We versterken de participatie en zelfredzaamheid van personen van buitenlandse herkomst.

We versterken het samenleven en bevorderen de sociale cohesie.

We bestrijden discriminatie en racisme via maatregelen binnen alle domeinen.

Doelstelling 1: We versterken de Nederlandse taal als verbindende factor in de samenleving.

In het regeerakkoord lezen we:

Het belang van het Nederlands als bindmiddel in onze samenleving kan niet overschat worden. Om iedereen volwaardig te laten deelnemen aan onze samenleving, zetten we maximaal in op de kennis van het Nederlands.

In de beleidsnota Integratie, Inburgering en Samenleven 2024 – 2029 lezen we:

Het belang van het Nederlands als bindmiddel in onze samenleving kan niet overschat worden. Dankzij onze gedeelde taal – in ons geval het Nederlands – is er dialoog mogelijk met elkaar, kunnen we het wederzijds begrip verhogen en versterken we de sociale cohesie in onze samenleving. Hiervoor zijn wel inspanningen nodig want nog niet iedereen beschikt over voldoende taalkennis om het gesprek aan te gaan. Om iedereen volwaardig te laten deelnemen aan onze samenleving, zet ik daarom maximaal in op de kennis van het Nederlands. We voeren daarom een sterk en coherent taalbeleid dat Nederlands leren, oefenen en gebruiken, stimuleert. We willen elke Vlaming aanzetten en ondersteunen om het Nederlands goed te beheersen.

De Nederlandse taal versterken, is bij uitstek een horizontale opdracht voor alle beleidsdomeinen. Het volwassenenonderwijs voorziet in formele NT2-lessen, VDAB ondersteunt anderstaligen in Nederlands op de werkvloer en de agentschappen integratie en inburgering en het Huis van het Nederlands Brussel staan in voor de screening, oriëntering en doorverwijzen van anderstaligen naar het geschikte taalaanbod en ondersteunen en begeleiden lokale besturen en organisaties in het uittekenen van een samenhangend oefenkansenaanbod en het opzetten van oefenkansen.

Door meer in te zetten op een gecoördineerde aanpak m.b.t. taalbeleid wil ik verder bruggen en samenwerkingen bouwen tussen de verschillende beleidsdomeinen, sectoren en organisaties. In het regeerakkoord zijn hierrond reeds tal van engagementen opgenomen. Dit aspect zal ik dan ook meenemen in de horizontale aanpak van het integratiebeleid (cf. infra). De agentschappen integratie en inburgering en het Huis van het Nederlands Brussel kunnen hierin een centrale rol spelen als partner, aanspreekpunt en ondersteuner om de Nederlandse taal te versterken.

In een aantal domeinen worden taalvereisten gehanteerd (bv. toegang tot bepaalde beroepen, als voorwaarde om van sociale voordelen te kunnen genieten). Om ervoor te zorgen dat er een coherente aanpak en helder kader is binnen de Vlaamse overheid hieromtrent zijn de agentschappen integratie en inburgering en het Huis van het Nederlands Brussel goed geplaatst om een advies verlenen. Ik bekijk de mogelijkheden hiervoor binnen de Vlaamse Regering.

Vanuit mijn bevoegdheid Binnenlands Bestuur sta ik in voor het centraal aanspreek- en informatiepunt over de taalwetgeving (zie OD 3.8 van de Beleidsnota 2024-2029 betreffende Binnenland en Steden- en Plattelandsbeleid). Ik pas de taalwetgeving in bestuurszaken strikt toe en maak werk van een overheidsbrede aanpak rond het toepassen van uitzonderingen op het kader. De richtsnoeren van de VCT staan daarbij centraal.

Al doende Nederlands leren wordt sterk ondersteund, ook buiten het klassieke inburgeringstraject of buiten de klascontext. Dat doe ik onder andere door taal oefen kansen en ondersteuning bij taal(promotie)beleid te voorzien, in samenwerking met lokale besturen, verenigingen, en bedrijven. Zo wil ik dat het mogelijk wordt om Nederlands te leren en oefenen in de hele samenleving. De agentschappen Integratie en Inburgering hebben hier een coördinerende rol in en ik bekijk samen met hen welke bijkomende acties in dit verband kunnen opgezet worden. Ik zoek ook naar samenwerkingen met de ministers van de Vlaamse Rand en Brussel om succesprojecten van de respectievelijke 'Totaalplannen Nederlands' breder te verspreiden en ook navolging te kunnen geven in de rest van Vlaanderen.

Iedere persoon die gebruikmaakt van Vlaamse dienstverlening en onvoldoende Nederlands kent om zich verstaanbaar te maken, informeer ik over en verwijst ik door naar het bestaande NT2-aanbod. Ik moedig daarbij ook anderstalige Belgen die zich in Vlaanderen komen vestigen aan om taalcursussen Nederlands te volgen. Samen met de minister bevoegd voor Onderwijs, voorzien we een voldoende flexibel aanbod. Ook daar waar we zien dat kinderen en jongeren op school geen Nederlands kunnen, leiden we ouders die het Nederlands niet machtig zijn toe naar een taalcursus. Vandaag kan een taalcursus worden opgelegd via inburgering, de VDAB, het OCMW en bij sociale huur. Ik onderzoek of en hoe we dat nog verder kunnen uitbreiden. Waar het kan, leggen we een cursus op. Ik zal mijn collega's bevragen over de mogelijkheden daartoe in hun bevoegdheden en bekijk ook hoe mijn agentschappen hierbij ondersteunend kunnen optreden.

Hoewel het belangrijk is dat anderstaligen zo snel mogelijk Nederlands kennen, zijn er situaties waarin de kennis van het Nederlands nog onvoldoende is om adequaat geholpen te kunnen worden in de Vlaamse dienstverlening. Een mogelijke taalkloof wordt gedicht via taaloverbruggende en communicatie-ondersteunende instrumenten, zoals duidelijk Nederlands, sociaal tolken en vertalen en taalhulp en. Met inzet van nieuwe vertaaltechnologieën en artificiële intelligentie organiseer ik de dienstverlening rond sociaal tolken en vertalen op een betere en efficiëntere manier.

Doelstelling 2: We versterken de participatie en zelfredzaamheid van personen van buitenlandse herkomst.

In het regeerakkoord lezen we:

Voor de Vlaamse Regering zijn de sleutels tot een geslaagde integratie: de kennis van het Nederlands, onze gedeelde normen en waarden, werk en participatie. Het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid biedt nieuwkomers daarvoor alle kansen zodat iedere nieuwkomer kan groeien naar economische en maatschappelijke zelfredzaamheid, zijn weg vindt naar volwaardige deelname aan de Vlaamse gemeenschap en van Vlaanderen een thuis kan maken.

In de beleidsnota Integratie, Inburgering en Samenleven 2024 – 2029 lezen we:

Voor de Vlaamse Regering zijn de sleutels tot een geslaagde integratie: de kennis van het Nederlands, onze gedeelde normen en waarden, werk en participatie. Het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid biedt nieuwkomers daarvoor alle kansen zodat iedere nieuwkomer kan groeien naar economische en maatschappelijke zelfredzaamheid, zijn weg vindt naar volwaardige deelname aan de Vlaamse gemeenschap en van Vlaanderen een thuis kan maken. Ons doel is duidelijk: zelfredzaamheid bij nieuwkomers in een maatschappij waar goed samenleven vooropstaat en waar iedereen zijn deel doet. Een verhaal van gelijke kansen creëert men tenslotte aan de start, niet aan de eindmeet. Wie die kansen met beide handen grijpt, wordt beloond. Om deze doelstelling waar te maken leg ik de lat hoger: voor taal, maar ook voor het slaagpercentage. Alleen een verhaal van rechten, plichten en inspanningen aan beide kanten zorgt voor een geslaagde integratie en een samenleving waarin iedereen zich thuis voelt. Voor de nieuwkomer is hierbij een voldoende hoog taalniveau essentieel.

Het is daarbij belangrijk om ook te benadrukken dat niet alleen personen van buitenlandse herkomst centraal staan, maar iedereen in Vlaanderen. Geslaagde integratie en inburgering is een gedeelde verantwoordelijkheid van zowel de nieuwkomer die zich inspent om deel uit te maken van de ontvangende samenleving, als van ieder individu, bestuur, instelling of organisatie. Meer dan ooit zet ik het belang van een goede sociale cohesie centraal in het beleid: iedereen die deel uitmaakt van onze samenleving heeft de opdracht om personen van buitenlandse herkomst alle kansen te geven, door bijvoorbeeld begrip te hebben voor taalfouten in de leerfase, Nederlands spreken aan te moedigen, informele oefenkansen daartoe te faciliteren en eventuele vooroordelen overboord te gooien.

Doelstelling 3: We versterken het samenleven en bevorderen de sociale cohesie.

In het regeerakkoord lezen we:

In samenwerking met de lokale besturen ontwikkelen we een ambitieus sociaal cohesieplan. Nederlands, werk en onderwijs zijn daarbij de prioritaire uitdagingen. Wijken waar inburgerings-, integratie- en samenlevingsuitdagingen groter zijn, verdienen extra aandacht om de integratie vlot te laten verlopen en de sociale cohesie te versterken.

In de beleidsnota Integratie, Inburgering en Samenleven 2024 – 2029 lezen we:

Samenleven is een verhaal van elke dag. Mensen leven niet naast elkaar maar met elkaar.

Het stimuleren van dialoog, ontmoeting en verbinding is belangrijk om de sociale cohesie in onze samenleving te versterken. Enkel door in contact te komen met elkaar en elkaar te leren kennen, kunnen vooroordelen bestreden worden en het kan het begrip voor elkaar verbeteren. Elke inwoner in Vlaanderen heeft baat bij een degelijk dak boven het hoofd en een warme en hechte buurt die het sociaal weefsel versterkt en ontmoeting mogelijk maakt. Ik bevorder daarom gemeenschapsvorming en een sterke sociale cohesie zowel op het platteland als in de steden. Ik maak werk van een sociaal cohesieplan waarbij Nederlands, werk en onderwijs de prioritaire uitdagingen zijn. Het kennen en kunnen van Nederlands, het hebben van duurzaam werk en het volgen van onderwijs zijn immers de cruciale elementen om op waardevolle wijze te kunnen functioneren in onze samenleving.

Ik zie ook een rol voor de Zorgzame Buurten als een knooppunt in de buurt. Ik zal hierover in contact treden met mijn collega bevoegd voor welzijn. Ik treed ook in overleg met de minister bevoegd voor wonen om te bekijken op welke manier het woonbeleid kan bijdragen aan een versterkte sociale cohesie.

Ik wil ook de sociale cohesie in de landelijkere gebieden versterken. In dat kader en vanuit mijn bevoegdheid plattelandsbeleid, maak ik werk van een transversaal plattelandspact, waarbij o.a. uitdrukkelijke aandacht zal gaan naar inspanningen om tot een sterkere sociale cohesie op het platteland te komen, daarbij kan een samenwerking met het Agentschap Integratie en Inburgering heel versterkend zijn.

Ook in de steden, de stedelijke rand en elders in Vlaanderen zijn (groot)stedelijke uitdagingen voelbaar. Zo worden steeds meer steden en gemeenten in Vlaanderen geconfronteerd met een toenemende instroom van inwoners, een groeiende diversiteit, kansarmoede, druk op de leefbaarheid en de sociale cohesie, polarisatie en (on)veiligheidsgevoel, druk op voorzieningen, onderwijs, huisvesting, ... Al deze uitdagingen wegen op het samenleven. Vanuit mijn bevoegdheid Stedenbeleid zal ik de komende beleidsperiode bekijken hoe we bij de stadsvernieuwingaanpak ook uitdrukkelijke aandacht kunnen hebben voor ingrepen die de sociale cohesie en inclusie bevorderen. Cruciale partners hierbij zijn de lokale besturen met wie ik zal afstemmen om buurtgerichte ingrepen te realiseren.

Wijken waar inburgerings-, integratie- en samenlevingsuitdagingen groter zijn, verdienen extra aandacht om de integratie vlot te laten verlopen en de sociale cohesie te versterken. Wanneer lokale besturen voor die aandachtswijken een doortastende aanpak voorzien, investeer ik in sterke publieke infrastructuur en lokale initiatieven die bijdragen tot een verbetering van de wijk. In afstemming met de lokale besturen zal ik ook werk maken van decretale handvaten voor een doortastende aanpak van samenlevingsproblematieken (zoals overlast en straatcriminaliteit), bijvoorbeeld op het vlak van controle op leegstand, verloedering en verwaarlozing, actieve deelname aan onderwijs en kinderopvang, of informatiedeling, coördinatie, handhaving en interventie. Ik bepaal in samenspraak met de lokale besturen objectieve modaliteiten en parameters voor die wijken. De lokale besturen zijn regisseur van het eigen lokale verhaal en bepalen duidelijke verbeteringsprioriteiten voor de wijk. De samenwerking tussen het lokale en het Vlaamse niveau maakt maatwerk mogelijk.

Ik verwijs hiervoor naar mijn beleidsnota Binnenland en Stedenbeleid. Ik kijk hiervoor ook uit naar een goede samenwerking met de bevoegde collega-ministers.

Beeldvormingsprocessen hebben een belangrijke impact op onze samenleving: ze kunnen sociale cohesie ondermijnen of bevorderen en discriminatie, stigma, stereotyperingen en de effecten daarvan op individuen of groepen aanwakken of net voorkomen en verminderen. Via genuanceerde beeldvorming wil ik onderwerpen die vaak (soms onbewust) vanuit stereotypering, framing of

vooroordelen worden benaderd, op een eerlijke en evenwichtige manier in beeld brengen. Ik bekijk in eerste instantie in welke mate maatregelen vanuit de eigen communicatie van de Vlaamse overheid kunnen genomen worden.

De gevestigde mainstreambronnen blijven de berichtgeving in de traditionele media domineren maar er is wel een toegenomen rol van sociale media. Nieuwsgaring via sociale media gaat gepaard met een hoger risico op des- en misinformatie en eenzijdige informatie. Om desinformatie en misinformatie tegen te gaan, wil ik mee inzetten op mediawijsheid en online geletterdheid. Ik bekijk welke initiatieven ik in dit verband kan opstarten samen met bv. de minister bevoegd voor media.

Doelstelling 4: We bestrijden discriminatie en racisme binnen maatregelen binnen alle domeinen

In het regeerakkoord lezen we:

Vlaanderen is een plek waar iedereen zichzelf moet kunnen zijn. De Vlaamse Regering streeft naar een samenleving waarin iedereen zich maximaal kan ontplooiën, los van afkomst, geloof, overtuiging, handicap, gender, seksuele geaardheid of leeftijd. Racisme en discriminatie hebben geen plaats in onze samenleving. We treden er consequent tegen op.

In de beleidsnota Integratie, Inburgering en Samenleven 2024 – 2029 lezen we:

Voor discriminatie en racisme is er geen plaats in Vlaanderen. Een rechtvaardige samenleving accepteert geen ongelijke behandeling. De lijnen van het beleid en het bijhorende instrumentarium worden op dit vlak vooral uitgezet vanuit de bevoegdheid Gelijke Kansen. Specifiek wat betreft discriminatie op basis van herkomst en racisme, wil ik echter ook mijn verantwoordelijkheid opnemen. Binnen de horizontale aanpak van het integratiebeleid en de opmaak van een geïntegreerd plan, zal ik het aspect van discriminatie en racisme meenemen waaronder ook de rol die discriminatie speelt in de activering van personen van buitenlandse herkomst. Dit zal tevens de basis zijn voor de Vlaamse insteek indien de werkzaamheden rond het interfederaal actieplan rond racisme worden heropgestart. Ook aan de interfederaal coördinatiemechanisme rond antisemitisme 25 zal ik actief blijven meewerken. Tenslotte zal ik in ook mijn rol opnemen omtrent de specificiteit van Roma binnen de samenleving.

Deze doelstelling heeft een sterke link met het horizontale Gelijkekansenbeleidsplan, waar de handhaving van discriminatie op grond van raciale kenmerken een beleidsprioriteit is. Om tot een gecoördineerde en gestructureerde aanpak te komen voor het voorkomen en het bestrijden van racisme, is een afgestemde aanpak wenselijk.